

**Матвєєва Вероніка Валеріївна,
Зарицька Марія Анатоліївна**

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЗГВАЛТУВАНЬ

Згвалтування є тяжким злочином проти статевої свободи та недоторканості особи, що посягає на здоров'я, честь та гідність людини.

Досліджуючи статистичні данні Генеральної Прокуратури України за останні три роки, з 2015 по 2017 роки, кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень даного виду злочину зросла у 20 разів. Це демонструє те, що методика розслідування даних злочинів та профілактика їх попередження є не досить ефективною, що і породжує актуальність теми дослідження.

На сьогоднішній день, одним із важливих елементів криміналістичної характеристики згвалтувань є особа злочинця, адже його поведінка та дії дають змогу визначити основні ознаки його особи, які слугують створенню типової моделі насильника досліджуваного злочину.

Криміналістичні ознаки особи злочинця характеризується такими факторами:

1. Біологічні – характеризують статеві, вікові, фізіологічні та інші показники.
2. Психологічні – які відображають емоційні та вольові властивості особи та свідчать про її інтелект.
3. Соціальні – характеризують особу злочинця з точки зору його сімейного життя, місця проживання, відносин з іншими людьми, суспільного статусу, професії тощо.

Як відзначає В.М. Шевчук, типові відомості про особу злочинця у провадженнях про згвалтування характеризуються різноманітними віковими, соціальними, освітніми та іншими даними. Найчастіше згвалтування вчиняють молоді люди у віці від 17 до 26 років (приблизно 60% від загального числа цієї категорії злочинів). На осіб старше 35 років припадає близько 11% від загального числа виявлених гвалтівників [1, с. 245].

Слід сказати і про негативні фактори, що впливають на особу злочинця. До них варто віднести:

1. Спадковість, спосіб життя (психопатологія у батьків; зловживання алкоголем, наркотиками тощо);
2. Відсутність належного виховання, психічне та сексуальне становлення особи (сексуальна пригніченість, низька самооцінка, ранні дитячі конфлікти тощо);

3. Відсутність морально – статевого виховання (культ насильства, поширення сексуальних міфів).

92% даної групи злочинів вчиняють особи чоловічої статі. Жінки найчастіше здійснюють зґвалтування у складі групи, в якості пособника, організатора або підбурювача. Нерідко ці злочини вчиняються неповнолітніми особами, здебільшого у складі організованої групи. Якщо ці злочини вчиняються групою осіб, то зазвичай об'єкт нападу обирається завчасно, складається план скоєння зґвалтування [2, с. 153].

Особа злочинця зазвичай має невисокий інтелектуальний рівень (більшість злочинців не мають середньої освіти), однак незважаючи на це вона може розробляти доволі складні плани злочинів та шляхи їх маскування. Їх спосіб життя характеризується короткочасними шлюбними стосунками, недовготривалим проживанням з жінками, не мають постійної роботи або взагалі не працюють, ведуть аморальне життя. Приблизно 85% злочинців вчиняють зґвалтування в межах місця свого проживання, 10% – спеціально приїжджають з інших міст для вчення таких злочинів та лише 5% (які мають злочинний досвід) вчиняють злочини за межами свого місця проживання [2, с. 155].

Криміналістична наука виділяє два типи гвалтівників:

1. Першу групу становлять психічно хворі(різні аномалії психіки), які мають патологічний статевий потяг, наприклад садизм, фетишизм;

2. Другу групу становлять особи, яким не притаманні психічні розлади:

- наркомани,алкоголіки, рецидивісти(раніше вчиняли корисливо-насильницькі злочини)тощо. Характерною ознакою їхньої поведінки є особлива жорстокість до оточуючих, використання неприродних методів для статевого задоволення;

- особи, які не мають алкогольної, наркотичної залежності, але відзначаються особливим цинізмом до жінок;

- неповнолітні, жертвами при зґвалтуванні яких є малолітні, неповнолітні, особи похилого віку, дорослі жінки [3, с. 176].

Ураховуючи, що зґвалтування вчиняють як психічно здорові, так і такі, що страждають на різні розлади психіки, подібну класифікацію подає В.М. Шевчук, а також Є.Є. Центров: 1. особи, які раніше мали взаємостосунки з потерпілою і вчинили насильницький статевий акт; 2. особи, які характеризуються цинічним ставленням до жінок; 3. особи, які мають патологічні прояви статевої зацікавленості; 4. особи, які мають різні аномалії психіки; 5. неповнолітні [4, с. 287-288; 4, с. 308].

Тип особи злочинця можна також окреслити залежно від його відношення до своєї жертви. Класифікують на такі групи:

1. Агресивно-ситуативний (особливо жорстокі до жінки при зґвалтуванні).

2. Ситуативний (діють в залежні від ситуації, цинічні у ставленні до жінок).

3. Агресивно-патологічний (мають певні психічні розлади) [5, с. 283].

Отже, особа злочинця має важливе значення для правильного спрямування діяльності правоохоронних органів під час розслідування даного виду злочину. Особливі ознаки кожного із гвалтівників проявляються у матеріальних слідах та способах вчинення ними кримінального правопорушення. Подальше дослідження особи злочинця при розслідуванні зґвалтувань сприятиме кращій систематизації вчень про кожний тип особи гвалтівника та удосконалив методику розслідування даного злочину.

Список використаних джерел

1. Настільна книга слідчого : [наук.-практ. видання для слідчих і дізнавачів] / М. І. Панов, В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова та ін. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К. : Видавничий дім «Ін Юре», 2008. – 728 с.
2. Тищенко В.В. Корыстно-насильственные преступления: криминалистический анализ. – Одесса: Юрид. л-ра, 2002. – 360 с.
3. Криминалистика / Под ред. Н. П. Яблокова. – М. : Юристь, 1999. – 718 с.
4. Криміналістика: [підручник] / Кол. авт. : В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. ; за ред. проф. В. Ю. Шепітька. – 4-те вид., перероб. і доп. – Х. : Право, 2010. – 464 с.
5. Лісова А.Ю. Особа злочинця як структурний елемент криміналістичної характеристики зґвалтувань / А.Ю. Лісова // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 4. – С. 282–286.

Ключові слова: зґвалтування, особа злочинця, злочини проти статевих свобод і недоторканості.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри криміналістики Паляничко Д. Г.

***Гавенко Анастасія Олексіївна,
Матюшенко Катерина Олегівна***

студентки 4-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ТА СЛІДЧІ ВЕРСІЇ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ДІТОВБИВСТВА

Дітовбивство – це застосування матір'ю активних дій, засобів з метою вбивства своєї дитини відразу після її народження.

Актуальність даної теми пов'язана із тим, що залишається певна невизначеність стосовно цілої групи практичних питань, пов'язаних із